

TØMMERSALG

for dummies

Heftet er en enkel innføring og starthjelp i salg av tømmer og hva du som skogeier må være obs på gjennom prosessen. Målgruppa er først og fremst skogeiere som har liten kjennskap til hvordan tømmersalg foregår i praksis.

Aller først:

Ikke la noen hogge i skogen din uten skriftlig kontrakt! Det viser seg at det lett blir uoverensstemmelser – med påstand mot påstand. Da er det offest du som skogeier som taper.

Viktige spørsmål og avklaringer du bør finne svar på før signering av kontrakt om hogst:

- Er skogen hogstmoden, dvs. utvokst?
- Hva er de økonomiske konsekvenser av å hogge nå, kontra å vente noen år?
- Avklar eventuelle veibehov og muligheter for tilskudd til skogsveg så tidlig som mulig før hogst.
- Hvis du har skogbruksplan med hogstforslag så bruk den.
- Ta kontakt med minst to kjøpere av tømmer for pristilbud. Det er ofte store prisvariasjoner.
- Søk nøytral faghjelp for vurdering av bl.a. hogstmodenhet, vegløsninger og pristilbud hvis du er i tvil.
- Følg med på hogsten underveis, og få melding fra entreprenøren i god tid før hogsten er ferdig, slik at du kan sjekke at oppdraget er/blir utført i henhold til kontrakt.
- For å ha bedre kontroll på måling av volum som går ut av skogen, kan du be om at det daglig blir tatt utskrift fra hogstmaskinens database.
- Sjekk nøye virkesavregningen (oppgjørspapirene) for å forsikre deg om at alt er kommet med, at priser, kostnader og skogfondstrekk mv. er som avtalt.

Når er skogen hogstmoden?

Som skogeier er det du som tar beslutningen om når tømmeret skal hogges og selges. Da må du være klar over om skogen din er hogstmoden. Dersom du bestiller hogst for tidlig, kan du gå glipp av store verdier. Nettoverdien av tømmeret kan doble og triple seg på ti og tjue år som i eksempelet på neste side.

Å hogge skogen på det mest gunstige tidspunktet kan være avgjørende for inntjeningen din. Tømmerprisene varierer og man kan få gode tilbud på driftspris i noen tilfeller. Men generelt sett så lønner det seg å vente til skogen er i hogstklasse 5. Er du usikker på hvilken hogstklasse skogen din er i? Spør skogbruksansvarlig i kommunen om hjelp til å finne det ut, eller ring til fylkesskogmesteren og spør.

Å hogge eller å vente? - økonomiske konsekvenser

Her er et konkret eksempel på hvor mye en kan tjene på å vente med hogst: Det står et 50 år gammelt granfelt under bra vekstforhold (G20). Gjennomsnittstreet er cirka 20 meter høgt. Det er 500 meter terrengtransport. Tabellen nedenfor viser regnestykket dersom en bruker prisene til et skogandelslag. Skal skogeier bestille hogst nå, eller vente ti eller tjue år?

	50 år	60 år	70 år
Volum salgbart m ³	25	36	50
Diameter 1.3m over bakken, cm	17	20	23
Volum per tre, liter	250	360	500
Antall tre per m ³	4.0	2.8	2
Fordeling skurtømmer – massevirke	40/60	60/40	75/25
Verdi per m ³	280	300	315
Utgifter per m ³	151	132	118
Netto per dekar	Kr 3225	Kr 6048	Kr 9850

Vegbehov

Når tømmeret blir hentet i skogen, må det bli fraktet fram til veg. Dette kalles terrengtransport. Lassbæreren som gjør denne jobben er dyr i drift, og det bør derfor være kort avstand til bilveg. Det vil ofte lønne seg å bygge skogsbilveg fra offentlig veg og inn i skogen. Husk at en veg er en langvarig investering som brukes i mange tiår.

Vegbygging må planlegges godt og ha offentlig godkjenning. Start gjerne planlegging minst et år før planlagt hogst. Ta tidlig kontakt med kommunen. Det ytes tilskudd til vegbygging, og det blir gjerne høyere tilskudd viss du bygger veg sammen med naboen.

Vegbygging består gjerne av følgende trinn:

1. Planlegg vegen
2. Søk om byggeløyve
3. Søk om tilskudd
4. Anbudsrunde
5. Bygging
6. Ferdiggodkjenning

1. Planlegg vegen For å sikre en god veg må den planlegges godt, både med hensyn til vegstandard og at skogarealet blir best mulig dekket med minst mulig meter veg. Planleggeren må ha kompetanse på vegplanlegging og til de krav som stilles for å få vegen byggegodkjent av kommunen. Ta kontakt med skogansvarlig i kommunen eller eventuelt hos Fylkesmannen. Har du en veg i området fra før, må den kanskje utbedres eller oppgraderes.

2. Søk om byggeløyve. Alle veger som gir varige inngrep på arealet må ha byggeløyve av kommunen. Søknadsskjema finner du bl.a. på nettsiden til Landbruksdirektoratet.no. Kart som skal følge med søknaden finner du hos skogoglandskap.no.

3. Tilskudd. Det finnes meget gode tilskudds- og skatteordninger til bygging av skogsveger. Størrelsen på tilskuddet varierer med vegstandard og antall deltakere, men ligger oftest mellom 40 – 60 %.

The image shows a form titled "Søknad om tilskudd til vegbygging" from the Landbruksdirektoratet. It is divided into several sections:

- 1. Opplysninger:** Fields for name, address, and contact information.
- 2. Data for veg og søknadsområdet:** Fields for road name, location, and length.
- 3. Spesifikasjon for søknadsområdet:** A table with columns for "Søknadsområdet", "Veg", "Kommune", "Fylke", "Lengde", "Antall deltakere", "Tilskudd", and "Skatteordning".

Søk om tilskudd *før* du bygger vegen. Søknadsskjema finner du bl.a. på landbruksdirektoratet.no. Søknaden sendes kommunen, som gir uttalelse og videresender den til Fylkesmannen som bevilger tilskudd.

Gevinsten i vegbygging ligger som sagt i reduserte driftskostnader ved hogst, men også ved skogskjøtsel og en rekke andre aktiviteter på skogarealet. Skognæringen har noe som heter **skogfond**. Det er en svært gunstig ordning for skogeier, som ved å sette av mellom 4 – 40 % av skoginntektene kan bruke disse midlene til bl.a. vegbygging og bare betale skatt av 15 % av beløpet. Du kan selv sjekke saldoen din på skogfond.no.

4. Anbud. Det anbefales at vegbygging blir utsatt på anbud. Bare i spesielle tilfeller kan timepris tilrådes. Det finnes egne formularer for anbudsinnbydelse for bygging av skogsveger. Spør skogansvarlig i kommunen.

5. Byggingen

Et veganlegg må følges opp også i selve byggeperioden. Dette kan du gjøre selv eller få andre til å hjelpe deg.

6. Ferdiggodkjenning

Kommunen skal ferdiggodkjenne veganlegget, og viss du har søkt tilskudd og/eller skal bruke skogfond, må også kommunen gå gjennom og godkjenne regnskapet med tanke på skogfond og tilskuddsutbetaling fra Fylkesmannen.

Skogbruksplan

- En oppskrift til suksess!

En skogbruksplan er et nyttig verktøy for deg som skogeier. Har eiendommen skogbruksplan bør du derfor nytte denne i planlegging av hogst. Her vil du finne forslag til aktuelle bestand for hogst i planperioden (normalt 10 år) og en god oversikt over den eldste skogen som er mest aktuell for hogst – hogstklasse 5. Skogbruksplanen vil også være nyttig som henvisning i en tømmerkontrakt for å dokumentere hvilke bestand (arealer) en er blitt enige om skal hogges.

I tillegg inneholder skogbruksplanen areal-, miljø- og ressursoversikter for hele eiendommen og for hvert enkelt bestand. Den har også råd om hvilke oppgaver som bør ha høyest prioritet både i forhold til hogst og skogkultur (planting og ungskogpleie). Miljøregistreringene er nødvendige opplysninger for planlegging og gjennomføring av hogst — og vil på sikt være et vilkår for å få levert tømmer jf. PEFC skogstandard, sertifiseringssystemet for skogsdrift.

Tømmerkjøpere

Når du ønsker å selge tømmer, eller vil forhøre deg om økonomien ved tømmer salg, bør du ta kontakt med minst to tømmerkjøpere. Ta kontakt i god tid (noen måneder) før du ønsker å hogge. Det tar nemlig noe tid å planlegge drift, eventuelt veibygging, komme med tilbud på priser, sikre avsetning mv. Husk at årstiden kan ha mye å si for omfanget av kjøreskader. Er det mye regn kan kjøreskadene bli verre, spesielt i terreng som er fuktig og ulendt.

Blir du oppsøkt av en tømmerkjøper, bør normalen være at du ikke skriver kontrakt der og da, men forhører deg med andre tømmerkjøpere for å få det beste totaltilbudet på hogst og planting.

De to store tømmerkjøperne i Rogaland de siste åra har vært Vestskog SA og Nortømmer as. Dessuten kjøper NEG skog AS og AT skog SA noe tømmer i sør-fylket.

Vurdere pristilbudene

Pristilbuda fra tømmerkjøperne er ofte satt opp på helt forskjellige måter. Det kan derfor noen ganger være vanskelig å vite hvilket tilbud som er best.

Eksakt bruttopris får man først når tømmeret er oppmålt og solgt. Driftsprisen er normalt oppgitt ved tilbud på hogst. Men i tillegg kan det i endelig virkeskontrakt stå noe om utbedring av traktorveger mv. som er brukt under hogsten. Dette er en høyst usikker kostnadspost som kan variere veldig mye med terreng, hogstmetode, vegkvalitet og værforhold.

I tilbud om hogst er det etter hvert blitt vanlig også å tilby gjenplanting. Hvis du ikke har god tid og kompetanse på skogplanting, bør du absolutt overlate dette til tømmerkjøper. Også dette arbeidet bør være med i virkeskontrakten, spesifisert med treslag og gjerne proveniens (klimarase).

Du bør aldri la tømmerkjøper starte hogst før du har en underskrevet virkeskontrakt. Påse at den er så konkret som mulig for å hindre for mange usikkerhetsfaktorer med hensyn på tømmeroppgjøret. Et kartvedlegg som viser eksakt hvilke arealer som det er avtalt hogst og gitt pris på, må ligge ved kontrakten. I tillegg til de faste punkta i kontrakten, bør du vurdere behovet for konkrete ekstrapunkt. Det kan gjelde alt fra tidspunkt for hogst og målemetode, til det å sette igjen frøtrær, rydde bestemte turstier m.m.

Er du i tvil rundt vurdering av pristilbuda, søk nøytral faghjelp hos skogansvarlige i kommunen, Fylkesmannen, eller andre som kan ha kompetanse.

Hogstmaskinen kommer!

Tømmerkjøperne bruker gjerne skogsentreprenører som de har faste avtaler med. Disse setter opp avtale med tømmerkjøper og hogger tømmeret og transporterer det til en velteplass/ leveringsplass ved godkjent bilveg for tømmertransport. Når hogstmaskinen kommer, bør derfor alt ligge klart til rette for hogst og kjøring, da disse maskinene er altfor dyre i drift til å stå uvirksomme. Sjekk derfor skogsveger og velteplasser og eventuell merking av hogstområdet.

Selv om du har satt bort arbeidet med hogsten til andre, har du likevel hovedansvaret for all virksomhet på din eiendom. Det er derfor lurt at du, eller noen andre du har tillit til, følger med på hva som skjer under og etter hogst. Be gjerne om å få melding fra entreprenøren i god tid før han er ferdig, slik at du kan sjekke at oppdraget blir utført i henhold til kontrakt. Dette gjelder også all opprydding i etterkant av selve hogsten.

Innmåling av tømmer

Det står i skogbruksloven at skogeier og kjøper, innenfor visse rammer, kan bli enige om hvordan tømmeret skal måles. Tømmervolum måles vanligvis i kubikkmeter. Én kubikkmeter er tusen liter. For økonomisk oppgjør måles tømmerstokkene uten bark. Sagtømmer skal i tillegg til volum gjerne også verdivurderes; dvs. prisen per kubikkmeter varierer da med kvaliteten på tømmerstokken.

Som skogeier bør du følge med på hvordan målingen skjer. Har du mistanke om feil ved målingen, kan du klage til Norsk Virkesmåling.

I Rogaland blir oftest måling som grunnlag for oppgjør til skogeier foretatt av tømmerbilsjåføren. Målingen foregår da når tømmeret er lastet på tømmerbilen. Skogsentreprenører med moderne hogstmaskiner måler også tømmeret automatisk ved hogsten, og de kan ta ut utskrift av resultatet. Det kan være lurt å be om kopi av disse utskriftene, da de gir en god pekepinn på hogstkvantumet. Eventuelt kan en be om at det kontraktfestes at det skal sendes ut kopi av utskriftene fra hogstmaskinen hver dag. Men husk at disse utskriftene viser volum med bark, dvs. 10 - 15 % mer volum enn det som skal være oppgitt på virkesavregningen/tømmeroppgjøret.

STAMMESPRÅK

Her er noen nyttige ord og uttrykk å kunne når man snakker skog:

Avvirkning = Hogst av tømmer.

Bonitet = Hvor fort vokser trærne? 14 er dårlig, 23 er bra. G står for gran og F står for furu.

Drift = En organisert tømmerhogst i et avgrensa område.

Foryngelse = Å få det til å vokse ny skog der man har hogd. Planting, såing eller "naturlig foryngelse" (å la trærne gjøre det selv).

Hogstklasse = Hvor gammel er skogen? I=Snau hogstflate, II=nettopp planta, III=ynge produksjonsskog: baby til fjortis, IV=eldre produksjonsskog: voksne, V=hogstmoden skog: på gamlehjemmet.

Lunne = En haug med tømmer, sortert etter hva det skal brukes til.

MIS = Miljøkartlegging i skog. Kartlegging av biologiske verdier.

MIS-figur = Et biologisk viktig område (død ved, rik bakke) minst 2 mål.

Proveniens = Hvor er treet tilpassa å vokse? Sør/Nord, høyt til fjells/i lavlandet.

Skogbrukssjef/ rådgiver/fagansvalig skog = kommunalt ansatt som forvalter lovverk som har å gjøre med skogbruket.

Vil du vite mer?

Du kan finne mer stoff om tømmerhogst på Internett, bl.a. hos tømmerkjøperne.

Du kan også kontakte skogansvarlig i kommunen din – eller den skogansvarlige hos Fylkesmannen i Rogaland.

Finn mer nyttig informasjon om skogbruk på disse nettsidene:

www.skogkurs.no

www.vestskog.no

www.nortommer.no

www.mjosen.no

www.Allskog.no

www.Atskog.no

Om heftet

Hefftet ble laget i 2014 som en del av prosjektet Verdiskaping og Co₂ binding i Rogalandsskogbruket.

Prosjektet er støttet av Rogaland Fylkeskommune, Fylkesmannen i Rogaland, Ryfylkefondet og kommunene.

Vi takker disse støttespillerne som har bidratt med innspill: Vestskog SA, AT Skog SA, Fylkesmannen i Rogaland og skogeierne som har delt sine erfaringer.

Sidetall	Kilde
1	Firestar Toys
2, 3 og 14	Fotograf: Lars Slåttå
4	Bilde: Skogkurs
4	Regneeksempel hentet fra Kystskogbruket.no
5	Fotograf: Erik Hagen
6	SLF.no
7, 11 og 16	Fotograf: Christen Egeland
8 og 9	Dreamtimes.com
10	Fotograf: Chris-Håvard berge
12	Shutterbox
13	Fotograf: Gerd Inger Aarnes

Prosjekt Verdiskaping og CO₂ binding i Rogalandsskogbruket

Kontakt:

Skogselskapet i Rogaland

E-post: Rogaland@skogselskapet.no

Fylkesmannen i Rogaland

Stein Bomo, fylkesskogmester

E-post: fmrosbo@fylkesmannen.no

Tlf: 51 56 89 72

